

GRØNLAND 1971 I GLIMT

Af fhv. radiofonichef *Frederik Nielsen*

I indenfor det politiske område er der sket visse overraskende foreteelser. Det begyndte med landsrådsvalget i foråret 1971, da et par af landsrådets store navne røg med selveste landsrådsformanden i spidsen. Man havde i forvejen ventet, at kampen mellem præsterne Erling Høegh og Jonathan Motzfeldt ville blive hård i Julianehåb landsrådsreds. Erling Høegh er julianehåber og har repræsenteret kredsen i nogle perioder, og han har som menigt medlem og som formand vist sig at være en dygtig politiker. Jonathan Motzfeldt stammer fra Julianehåb distrikt og er således også en slags julianehåber, og selv om han hidtil ikke har siddet i nogen offentlig politisk forsamling, er han kendt som en politisk-minded mand og ikke mindst som en impulsiv debattør. Kampen blev også hård, der var kun få stemmer, der var afgørende for resultatet. Nederlaget blev dobbelt føleligt for Erling Høeghs vedkommende, idet han både mistede sit mandat og sit formandsskab. Ud fra en nøgtern bedømmelse af de to konkurrenters kvalifikationer ville det have været bedst, om begge sad i landsrådet.

Den største overraskelse fandt sted i Godthåb, landets største by med mange vælgere i forhold til andre kredse. Ud fra det forhold ville man have ventet, at der også var flere kvalificerede kandidater at vælge imellem. Der var også mange, der stillede sig op, deriblandt flere, der i forvejen tippedes som absolutte tabere. Man tippede det „faste“ landsrådsmedlem Peter K. S. Heilmann som sejrherre. Men han blev ret eftertrykkeligt slået af en ung ukendt nybagt lærer, Lars Emil Johansen, der stammer fra Umanak i Vestnordgrønland. Der er tre momenter, der kan nævnes for at være bestemmende for hans valg: En vælgerskare af ungdom, der ville se nyt og ungt blod, dernæst mange tilflyttere, der ikke har et særligt kendskab til kandidaterne, og så endelig det store danske islæt i befolkningen, der mere eller mindre hælder til nymodens anskuelse. Bemærkelsesværdigt er det også, at Lars Emil Johansen i sin propaganda ikke skiltede med sine næsten ukendte suppleanter. Man er ellers vant til, at en kandidat vælger sine suppleanter blandt kendte og repræsentative mennesker og uden for megen skelen til deres politiske duelighed anvender deres „fortræffelighed“ i andre områder i sin propaganda.

I forbindelse med folketingsvalget blev det en kendsgerning, at der i sydkredsen ville blive to kandidater, nemlig det hidtilværende medlem Nikolaj Rosing og den

forhenværende landsrådsformand Erling Høegh, som også før havde prøvet lykken. I nordkredsen var Knud Hertling selvskreven med eller uden modkandidater. Så dukkede pludselig den unge højskolelærer Moses Olsen fra Holsteinsborg op som modkandidat til Nikolaj Rosing og Erling Høegh. Moses Olsen har prøvet lykken i landsrådsvalget i foråret, men tabte knebent til det gamle medlem Jørgen Olsen. Nikolaj Rosing og Erling Høeghs chancer for at blive valgt bedømtes fifty fifty, men Moses Olsens opdukken på arenaen gav det forestående valg en spænding, da man ikke i forvejen kunne fratage ham chancen for at blive valgt med forårets landsrådsvalg in mente, og ikke mindst fordi hans suppleanter er landsrådsvalgets unge sejrherre, Jonathan Motzfeldt og Lars Emil Johansen. Resultatet af valget er kendt af enhver, og det er altså ikke overraskende. Men det interessante er, at Nikolaj Rosing og Erling Høegh kunne have slået ham, hvis de havde indgået valgforbund med hinanden. Det er således blevet et valgresultat, der giver eftertanke.

Hvad der er sket efter valget, forudsættes kendt af alle, der følger med i debatten både i Grønland og i Danmark. Man tager vist ikke for meget fejl i at sige, at Jens Otto Krag virkelig har været interesseret i at knytte Moses Olsen til sit parti, ligesom han havde Knud Hertling i forvejen, for at sikre hans flertal i det nyvalgte folketing. Den opfattelse eller formening måtte Moses Olsen og hans suppleanter have haft, da de i sejrusrusen og i ungdommelig kåthed gjorde sig mindre fordelagtig bemærkede ved at sælge Moses Olsens stemme til den højstbydende, enten til Hilmar Baunsgaard eller til Jens Otto Krag. Der fik de en politisk lektion om, at der er forskel på politik på en lokal og på et højere plan. Resultatet er ihvertfald blevet det, at Moses Olsen for en tid er blevet Danmarks mest omtalte mand!

Knud Hertling stillede sig op i nordkredsen, for anden gang uden modkandidater. Det er næsten for meget af det gode! Det er egentlig en falliterklæring, at der i kredsen – og udenfor denne – åbenbart ikke findes en eller flere, der tør og vil prøve på at stille sig op. Vel er Knud Hertling en sikker favorit, men det åbenbarer den beklagelige kendsgerning, at der ikke findes ret mange kapable kandidater til folketinget.

Knud Hertlings favoritstilling er baseret på flere momenter. Han stammer fra Egedesminde i Vestnordgrønland. Han har fået en uddannelse og en eksamen, der kun opnås af ganske få grønlandere. Han har som mangeårigt folketingsmedlem erhvervet sig politisk indsigt og erfaring, og hans indlæg i folketinget har givet god klang i Grønland. Desuden er han – ligesom sin forrige kollega i folketinget – i besiddelse af en vis folkelighed, der giver ham vælgertække.

Han har som bekendt startet et politisk parti med benævnelsen Sukak (bærepille). Hans mening dermed er dunkel for mig, fordi partiets program praktisk talt ikke er afvigende fra Grønlands første – nu hendøende – parti, Inuit-partiet. Sukak-partiet

er kun lille og er begrænset til visse få steder i Vestnordgrønland, altså hidtil et rent lokalt fænomen, og man har vanskelighed ved at tro på dets landsdækkende udbredelse. Man kan ikke bedømme partiets indflydelse, så længe Knud Hertling vælges uden modkandidater.

Lige fra Grønlands første repræsentation har de grønlandske medlemmer holdt sig fra al indblanding i den danske partipolitik. Knud Hertling er den første, der brød den uskrevne regel, idet han tilsluttede sig Socialdemokratiet først som sympatisør og nu som regulær støtte. Det gav ham en ministerpost.

Hvorvidt de grønlandske folketingsmedlemmer skal have ret i at blande sig i den danske partipolitik har været meget fremme i danske aviser efter det sidste folketingsvalg. Der var indlæg lige fra juridiske professorer til ukendte læserbrevskrivere. Meningerne er højst forskellige. Det er på en måde forståeligt, at de hidtil valgte medlemmer (undtagen Knud Hertling) har været forsigtige på det punkt, men måske for forsigtige. Moses Olsen har i sin jomfrutale i folketinget taget et klart standpunkt i det spørgsmål. Det må ligge for hvert uden for partierne stående medlem at handle ud fra sin samvittighed, politiske overbevisning og realitetsans. Et andet er, at det kunne være ønskeligt, at en folketingskandidat redegjorde sine tanker derom overfor vælgerne.

Både til landsrådet og til folketinget er der blevet indvalgt nogle unge mennesker. Det kræver eftertanke, ikke mindst for deres eget vedkommende. Der vil stadig dukke nye unge emner op, og de nu indvalgte risikerer at blive fortrængt af de nye, hvis de ikke har et parti eller noget lignende til at bakke dem op. At være alene eller at være uafhængig giver ikke lang politisk levetid i Grønland.

— — —

Det kulturelle og oplysningsmæssige arbejde har forhåbentlig fået bedre ben at stå på ved dannelsen af Grønlands Oplysnings Forbund (GOF). Det har været forberedt i årevis. I slutningen af vinteren 1971 er der blevet indkaldt til det stiftende repræsentantskabsmøde, der afholdtes med mange medlemmer fra foreninger og fra mere eller mindre kulturelt betonedede institutioner fra hele landet. Repræsentantskabet valgte en bestyrelse, der som sædvanlig er sammensat af „Tordenskjolds soldater“. Det er et ægte grønlandsk fænomen. Det viser atter, hvor vanskeligt det er at besætte poster med egnede personer. Sommeren er gået med at oprette lokalafdelinger rundt om i landet. Man er i gang med at etablere sekretariatet, der skal tage sig af hele det praktiske arbejde, og ikke mindst er det valget af sekretariatschef, der er det interessante.

— — —

GOF's organisation er en omstændelig historie. Det indtryk får man ved at læse betænkningen igennem. Man kan ikke lade være med at spørge sig selv, om

GOF's organisation virkelig er tilpasset grønlandske forhold m. h. t. arbejdsopgaver, arbejdsmåde, nødvendig arbejdskraft o. s. v. Det er i omfang et stort land, hvor der skal oprettes lokale afdelinger til varetagelse af de egentlige opgaver, og arbejdet skal først og fremmest gøres for og blandt den del af befolkningen, der for det meste er bagud i udviklingen. Det forudsættes, at det grønlandske sprog overvejende skal anvendes i arbejdet, hvilket kræver, at oplysningsmedarbejderne skal være grønlandssprogede. Mon det ikke ville have været en fornuftig disposition at begynde med en mindre omfangsrig organisation og lade den vokse i trit med uddannelse af medarbejderne og modtagernes (befolkningens) voksende modtagelighed. Det er altid sværere at nedtrappe fordringerne end at opskrue dem.

GOF har lige startet, og det skal glæde os alle, dersom det kommer til at virke efter sin hensigt.

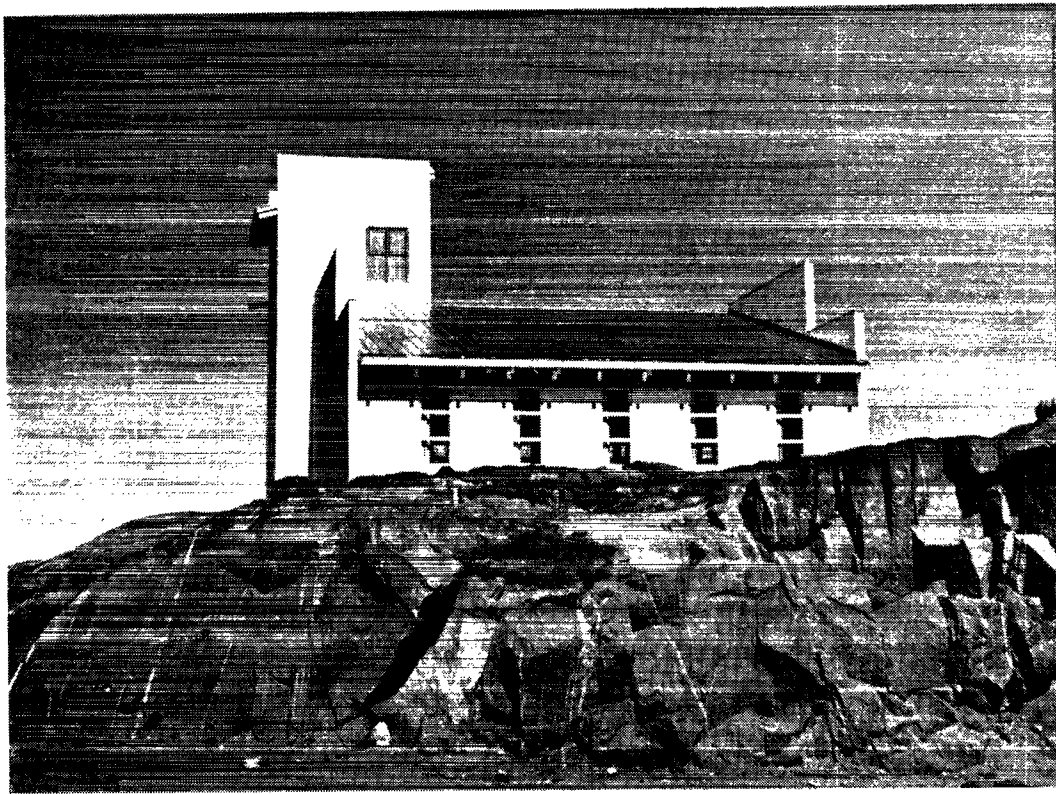
Interessen for bevarelse og udbygning af grønlandsk sprog og kultur er voksende, og den må opfattes som et modtræk for den danisering, der først og fremmest foregår i skolerne, hvor det danske sprog er dominerende. Det skal dog ikke opfattes enten som modvilje eller modstand mod det danske sprog. — Man er i gang med at undersøge muligheder for ændring af den grønlandske retskrivning, således at den kan blive lettere at lære og anvende for gennemsnittet af befolkningen. Det nuværende grønlandske retskrivningssystem er over 100 år gammel og er i almindelighed ret utilgængelig for de fleste. — Der udkommer flere og flere originale frembringelser skrevet af grønlandske forfattere, og der ville have været endnu flere, hvis udgivelsesmulighederne var gunstigere. Det grønlandske Forlag udgør nu den eneste mulighed, og dens kapacitet er ret begrænset. Det er egentlig urimeligt, at grønlandske forfattere og kunstnere ikke får støtte og opmuntring fra de offentlige kasser. Jeg har i årevis slået til lyd for oprettelse af grønlandsk-dansk kulturfond. Det er nu blevet oprettet, men efter oprettelsen har man ikke hørt noget om det.

— — —

Museet i Godthåb har nu fået status som landsdelsmuseum, og det er en ordning, man hilser med glæde. Museumsbygningen (den gamle herrnhuter-bygning) ligger usædvanlig godt i det fredede område og har muligheder for udvidelser. Museet er gennemgående godt besøgt både af byens befolkning og af tilrejsende, og det er en uundværlig institution i en så stor skoleby som Godthåb. I det hele taget er museums-tanken godt levende på de forskellige steder i Grønland, og nogle steder har man begyndt at indrette mindre museer overvejende med samlinger af lokal interesse.

— — —

I forbindelse med festlighederne i anledning af 250-året for Hans Egedes ankomst til Grønland er der blevet indviet en ny kirke i Godthåb, med navn Hans Egede Kirken. Det er første gang, at en by i Grønland får to kirker for samme menighed.

Hans Egede Kirken i Godthåb.

Fot.: Ole Nielsen.

Kirkebyggeriet i Grønland, som har stagneret i mange år, er nu i god gang, og en række byer får ny kirke efter tur. Der har været og er skumlerier om kirkebyggeri i Grønland, man spørger, om det ikke er bedre anvendelse af statens penge at bygge fiskeindustrier og sociale institutioner m. m. i stedet for kirker, der kun anvendes een gang om ugen. Det er en forslidt kliche, man også hører i Danmark til stadighed.

Kirken er stadig en vigtig bestanddel af livet og tilværelsen i Grønland. Den varetager bl. a. nogle af samfundets funktioner som et sted, hvor der fornemmes og skabes fællesskab, og hvor der gives helse for sjælen. Uden kirke vil samfundet være ringere stillet end det nu er. Det må være bl. a. i erkendelse deraf, at kirkerne i grønlandske byer får søgning i stigende grad, ikke mindst fra de unge.

I forbindelse med omtale af de unges stigende søgning i kirken må det siges, at den ikke skyldes tillokkende arrangementer ved afholdelse af særlige ungdomsgudstjenester o. s. v. Den slags har man også prøvet på at foranstalte f. eks. i Godthåb, nærmest som en efterligning af arrangementerne i Danmark. Forsøgene faldt bort af sig selv, og det er tegn på, at de ikke er nødvendige.

Mangel på kateketer er blevet meget følelig. Seminariet i Godthåb er ophørt med at være uddannelsessted for kateketer, og andre muligheder for uddannelse findes ikke. Der er nu blevet nedsat et udvalg til at finde veje og muligheder for en passende og tidssvarende uddannelse.

Under omtale af kirkelivet må det nævnes, at der er udkommet en ny salmebog, der har været under forberedelse siden 1952. Den toges første gang i brug ved festgudstjenesten i Godthåb i anledning af 250 året for Hans Egedes ankomst til Grønland. Den afløste salmebogen fra 1907. Nævnes må det også, at der er forberedelser i gang med en ny oversættelse af Det gamle testamente. Den oversættelse, der nu er i brug, er 100 år gammel.

— — —

Menighedsrepræsentations-ordningen blev indført ved lov fra 1962, og de første valg fandt sted i 1963. Det er en ordning, der giver selve menighederne en vis – nærmest rådgivende – bestemmelsesret i nogle kirke- og menighedssager. Man må alt i alt sige, at menighedsrepræsentanterne på de forskellige steder tager deres opgaver med alvor og tager sig af visse forbedringer nærmest på eget initiativ. Men det erkendes så at sige fra alle, at den nuværende ordning trænger til en revision med det formål at give menighedsrepræsentationerne større beføjelser, dog ikke så indgribende som dem menighedsrådene i Danmark har. „For – sagde den afgangskirkeminister Arne Fog Pedersen i et interview i Kristeligt Dagblad i 1970 – grundlaget for at skabe menighedsråd deroppe skabes først, når der er indført skattepligt – herunder kirkeskat – i Grønland. Uden et sådant økonomisk fundament ville en menighedsrådslovgivning være meningsløs.“

Vi forlanger ikke, at menighedsrådslovgivningen i Danmark skal indføres i Grønland, sådan som den er; vi ønsker kun større beføjelser, der ikke behøver at have med skattepligtens indførelse at gøre. Kernen i det omhandlede spørgsmål er: Indfører man en instans, bør man sørge for, at den virkelig får betydning.